

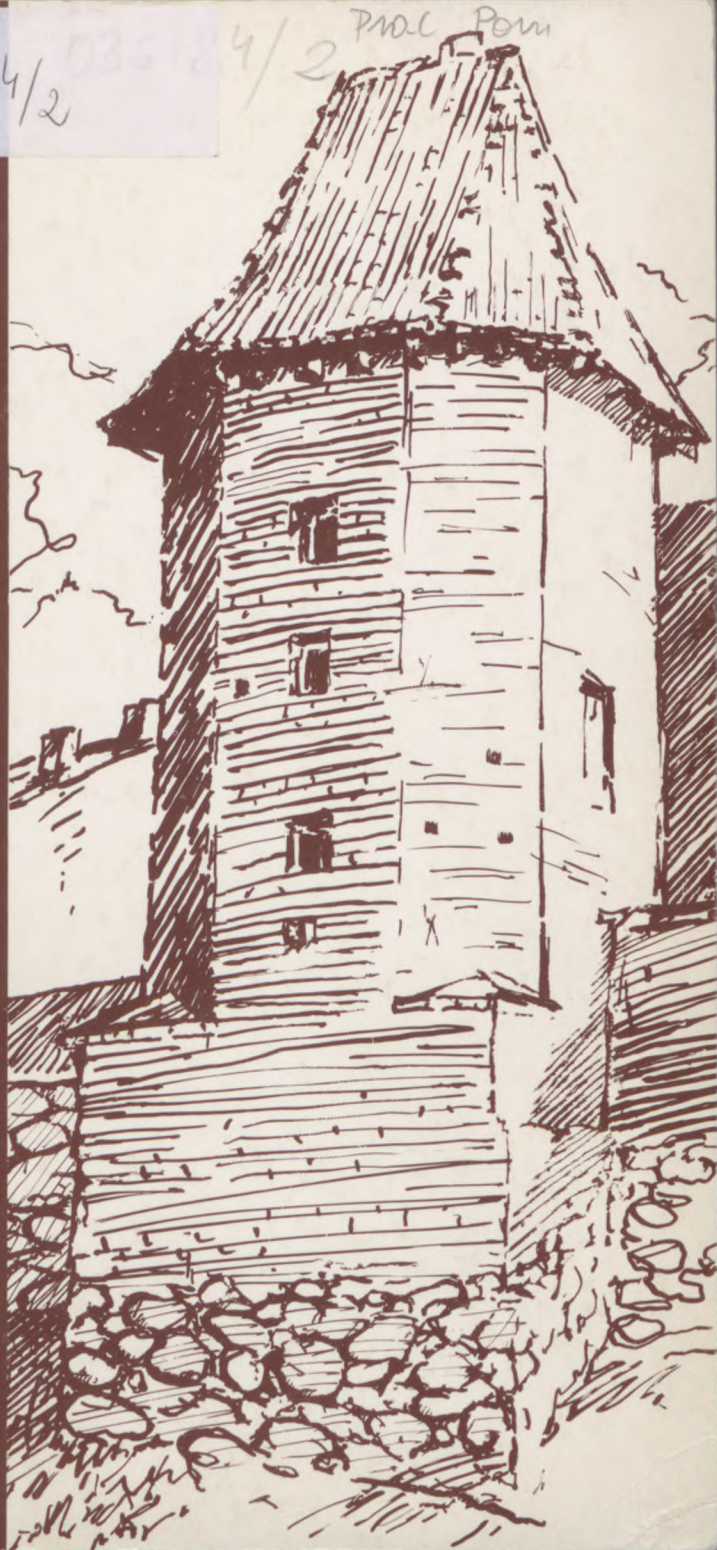
Cyfl. Pomoc

Biblioteka
Główna
UMK Toruń

036184/2

Prac. Pom.

BASZTA

BASZTA

1987

2

**Muzeum Historyczno-Etnograficzne
w Chojnicach**

Redaguje Kolegium w składzie:

Lidia Białkowska

Andrzej Bramański

Anna Czapczyk

Kazimierz Lemańczyk

Maria Morzyńska

Wanda Tyborska

Właścicielką, mieszkaniczką Silnie, obecnie kierowniczką Oddziału Budownictwa Regionalnego w Silnie, Muzeum Chłopej pokryło na swoje własne wykopano istniejącą dawną studnię. Zagospodarowano placzysko z wnętrza urządzenia w tradycyjnym stylu kaszubskim. Oddział Muzeum niwano 22 lipca 1985 r.

Chłopa posiada konstrukcję żebrową z więzami tu jaskrawy ogół. W ścianie szczytowej znajdują się podcięci naczyni z malowaniem. Dach jest dwuspadowy, kryty słomą, szczyt w łopatkami.

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach jest placówką wielodziałową. Posiada działy: historii, etnografii, archeologii, naukowo-oświatowy, bibliotekę, techniczno-konserwatorski, administracyjno-gospodarczy, finansowo-księgowy. Ponadto funkcjonują 2 oddziały: Oddział Muzeum im. Albina Makowskiego w Chojnicach i Oddział Budownictwa Regionalnego w Silnie.

E 500/06

I-230/25

0

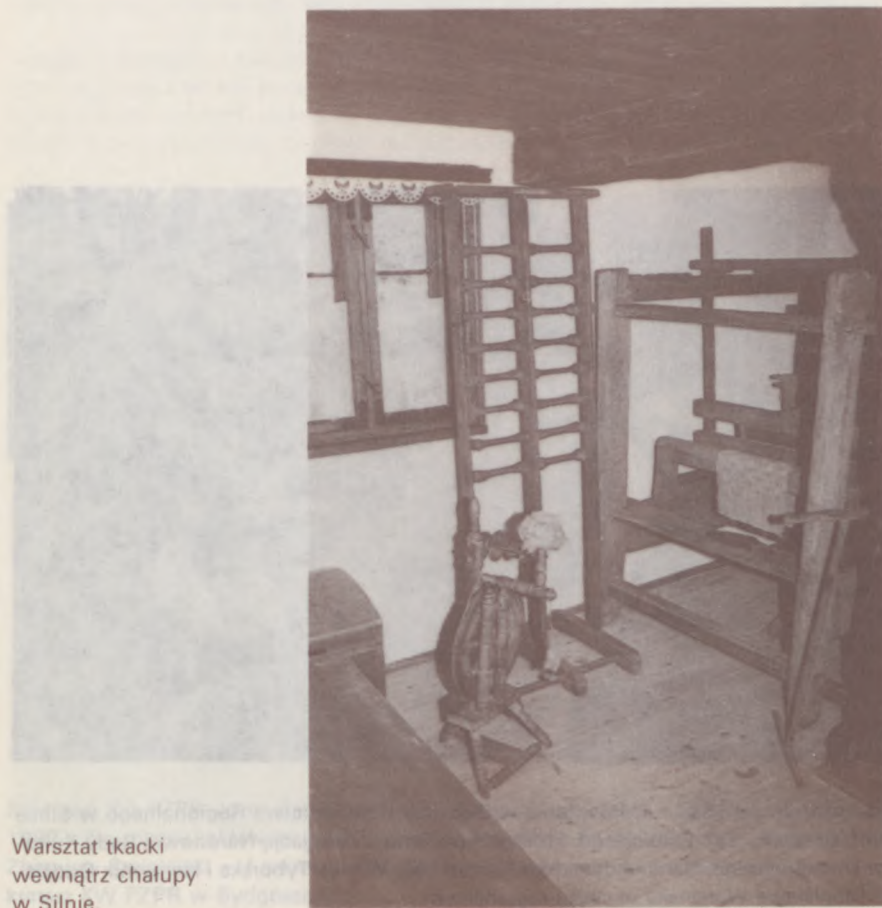
Wejście do wewnątrz budynku prowadzi do sieni, skąd jedne drzwi wiodą do izby mieszkalnej, a drugie do kuchni. W sieni ponadto znajduje się wejście do rozległej podstawy komina użytkowanej dawniej jako wędzarnia.

Kuchnia wyposażona jest w tradycyjne sprzęty, a wśród nich kredens, tzw. szelbiąg, stół-krzyżak, ławy i zydle. Znajduje się tu wiele naczyń ceramicznych (dwojaki, dzbany, misy), kamionkowych, służących do przechowywania produktów żywnościowych, przedmiotów plecionkarstwa użytkowego, jak kosze do ziemniaków, do zbierania płodów leśnych, transportu podpałki kuchennej i wiele innych. Na uwagę zasługują ponadto rzeźbione i profilowane ręcznie foremki do masła, ciekawe i bardzo zróżnicowane samorodne wagi oraz jednoramienne dezmery, bardzo niegdyś rozpowszechnione na Kaszubach, a także nosidla do wody, tzw. szuńde — zawieszane na ścianie w sieni.

Kaszubskie wnętrze chaty podcieniowej w Silnie.

W izbie, która spełniała zawsze wiele rozmaitych funkcji, znajdujemy skrzynię posagową i kufer, służące do przechowywania garderoby, składane łóżko — tzw. szlabònek, kołyskę biegunową, tradycyjne zydle o oryginalnych rozwiązaniach plastycznych, z profilowanymi oparciami. Wszystkie sprzęty są świadectwem zamilowania ludu do bardzo bogatego zdobnictwa. Dopelnieniem wyposażenia wnętrza izby są przykłady dawnej sztuki ludowej: obrazy z wizerunkami świętych w ozdobnych ramach, rzeźby, haftowane serwety, wazony i kropielnice. Podłoga z desek przykryta jest kolorowymi chodnikami-szmaciakami, pochodzącymi prosto z domowego warsztatu tkackiego, którego przykład również zaprezentowano.

Warsztat tkacki wewnątrz chałupy w Silnie.

Drzwi z izby prowadzą do alkierza, gdzie złożono różnorodne sprzęty domowe i narzędzia gospodarcze.

Część eksponowanych obiektów pochodzi z dawnych zbiorów muzeum, natomiast większość stanowi plon badań etnograficznych przeprowadzonych w Silnie i okolicznych miejscowościach.

Chalupa otoczona jest ogrodem z malowniczo kwitnącymi wiosną kwiatami. Przed domem znajduje się studnia, całość ogrodzona jest plotem z zawieszonymi glinianymi garnkami.

Chata wraz z otoczeniem stanowi mini skansen etnograficzny, który Muzeum zamierza w przyszłości rozszerzyć i wzbogacić o następne obiekty tradycyjnej zagrody chłopskiej.

10 października 1987 r. — Powitanie w Oddziale Budownictwa Regionalnego w Silnie prof. Bogdana Suchodolskiego, który przybył wraz z delegacją Narodowej Rady Kultury. Dostojnego gościa wita dyrektor Muzeum mgr Wanda Tyborska i kierownik Oddziału Stanisława Warsinska w stroju regionalnym.

Sekretarz KC PZPR Józef Baryła podczas wizyty w Chojnicach i w Silnie 29 sierpnia 1987 r. Na zdjęciu od lewej: Jerzy Badziąg — Naczelnik Miasta Chojnice, Józef Baryła, Zbigniew Śmigielski — I sekretarz KM PZPR w Chojnicach, Zenon Żmudziński — I sekretarz KW PZPR w Bydgoszczy.

DZIAŁ ARCHEOLOGICZNY

Dział archeologiczny gromadzi zbiory pochodzące z regionu chojnickiego a świadczące o historii i kulturze istniejącej na tych terenach w dawnych wiekach. Muzeum współpracuje w tym zakresie z Katedrą Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego i Pomorską Ekspedycją Archeologiczną (prof. Kmiecński i dr Walenta i inni), która przekazuje do Muzeum pozyskane zbiory m. in. z Odrów. Katedra Archeologii po zakonserwowaniu i opracowaniu znalezisk eksponuje je na wystawach różnotematycznych stałych i czasowych, głównie w Bramie Człuchowskiej. Obecnie eksponuje się wystawę pt. „Formowanie się państwowości na Pomorzu Wschodnim”, a przygotowywana jest ekspozycja pt. „Pierwsze społeczeństwa Pomorza”.

Z uwagi na systematyczną i wieloletnią działalność wykopaliskową na wielu stanowiskach na terenie Ziemi Chojnickiej przewidywane jest znaczne powiększenie ilości zabytków przekazanych do działu.

Wystawa archeologiczna pt. „Formowanie się państwowości na Pomorzu Wschodnim” prezentowana na II kondygnacji Bramy Człuchowskiej ma na celu zapoznanie zwiedzających z procesem powstawania państwa na terenie Pomorza Wschodniego w okresie od pierwszych wieków n.e. do XIII w., kiedy to obserwujemy na Pomorzu w pełni ukształtowany aparat państwowości feudalnej.

Fragment wystawy archeologicznej w Bramie Człuchowskiej.

Eksponowane materiały archeologiczne dokumentują treści zawarte na planszach poglądowych oraz mają za zadanie przybliżyć zwiedzającym kulturę materialną ówczesnego społeczeństwa. Materiał archeologiczny świadczy o różnorodności zajęć, bogatym rzemiośle, co wskazuje na zróżnicowanie społeczne. Ze względów technicznych z całości procesu formowania się państwa wyodrębniono 4 zasadnicze fazy, którym podporządkowane są zarówno plansze poglądowe jak i materiały archeologiczne prezentowane na wystawie. Dodatkowo plansze wyposażone są w elementy dekoracyjno-poznawcze (grafiki) oraz stylizowany tekst opisowy.

Materiał archeologiczny prezentowany na wystawie pochodzi z takich stanowisk, jak: „groby książęce” w Leśnie gm. Brusy, rezerwat archeologiczny Odry gm. Karsin, wykopaliska w Gdańsku, gród kasztelański w Raciążu. Do cenniejszych zabytków prezentowanych na wystawie należą: srebrne bransolety z główkami żmijowatymi pochodzące z okresu rzymskiego oraz „terra sigillata”.

Ciekawym elementem poznawczym jest makieta obrazująca wygląd grodu kasztelańskiego w Raciążu.

ODDZIAŁ MUZEUM IM. ALBINA MAKOWSKIEGO

Oddział im. Albina Makowskiego powstał na bazie kolekcji historyczno-regionalnej rodziny Makowskich. Kolekcja gromadzona była od 1926 r. i przekazana została testamentalnie w darze na rzecz miasta po śmierci kolekcjonera w 1982 r.

Mieści się ona w lokalu Spółdzielni Mieszkaniowej w Chojnicach, w dawnym mieszkaniu kolekcjonera. W pomieszczeniach przeprowadzono generalny remont, założono instalację przeciwwłamaniową. Po inwentaryzacji wstępnej trwa inwentaryzacja muzealna. Wygospodarowano pomieszczenia administracyjne, socjalne, zaś dla zwiedzających udostępniono trzy sale ekspozycyjne. Przy urządzaniu starano się utrzymać klimat gromadzonej przez tyle lat kolekcji poprzez zachowanie pierwotnego wyposażenia mieszkania.

Kolekcja obejmuje pokaźny zbiór eksponatów z dziedziny szeroko pojętej historii, do których należą: zbiory archiwalne — a wśród nich m.in. pismo księcia pomorskiego Barnima z 1557 r., zbiór numizmatów, broni białej, ciekawy zbiór starych fotografii i materiałów dotyczących historii Pomorza i miasta Chojnic, którego gorącym miłośnikiem był ofiarodawca.

Kolekcja rodziny Makowskich w dawnym mieszkaniu kolekcjonera.
(obecnie Oddział Muzeum w Chojnicach)

Ponadto można zobaczyć bardzo różnorodny zbiór zabytków archeologicznych, przyrodniczych, etnograficznych, z dziedziny sztuki plastycznej (malarstwo, rzeźba i zwłaszcza rzemiosło artystyczne). Na wyjątkową uwagę zasługuje ciekawy zbiór przedmiotów z powtarzającym się motywem podziałów trójkowych określanych przez kolekcjonera mianem zbiorów troistycznych. Prócz pokaźnych materiałów archiwalnych dotyczących rodziny Makowskich, niezwykle bogato prezentuje się zachowany księgozbiór (przechowywany w bibliotece muzealnej) liczący 4831 pozycji, w tym 28 cennych starodruków.

Zabezpieczenie kolekcji Makowskich przed rozproszeniem jest największym osiągnięciem tutejszej placówki muzealnej; a to z uwagi na fakt, iż w przeszłości na terenie Chojnic istniało kilka kolekcji, które uległy rozproszeniu.

ALBIN JAN MAKOWSKI

ALBIN JAN MAKOWSKI

Urodził się 23 sierpnia 1908 r. w Berlinie w rodzinie polskiego emigranta, Tomasza Makowskiego i matki Rozalii z Hapków. Rodzice Albina przebywając na emigracji nie zatracili poczucia narodowości polskiej, toteż nic dziwnego, że w 1918 roku po zakończeniu pierwszej wojny światowej wracają wraz z synem do niepodległej po ponad 100 latach Ojczyzny do Chojnic. Tu Albin Jan kończy szkołę powszechną i Gimnazjum Męskie. Stąd udaje się, już po wojnie, na dalsze studia prawnicze do Torunia, które kończy z dyplomem magistra prawa. Po studiach wraca do Chojnic i podejmuje pracę zawodową angażując się równocześnie w życie społeczne i kulturalne miasta.

Hitlerowska okupacja dotknęła tego społecznika w sposób drastyczny. Faszyci nigdy nie darowali mu artykułów „w Dzienniku Pomorskim” i „Ludzie Pomorskim”. Albin Makowski był redaktorem tych pism i na ich łamach bronił polskości tych ziem, udawał słowiański rodowód mieszkańców. Stał się za to więźniem obozu koncentracyjnego Stutthof. Przeżył tortury i nieludzkie warunki bytowania w obozie. Przeżył słynny „marsz śmierci” i powrócił do miasta, które ukochał — do Chojnic.

Po wyzwoleniu włączył się w nurt życia miasta, w nurt gospodarczy i społeczno-kulturalny. Pracował w wielu przedsiębiorstwach, jednak jego pasją, „regionalistyczne ciągotki” skłaniały go zawsze do szczególnego zainteresowania się działalnością chojnickich towarzystw. Z jego inspiracji i przy jego współudziale reaktywowano Towarzystwo Miłośników Chojnic i Okolicy. Jako wybitny działacz Kujawsko-Pomorskiego Towarzystwa Kulturalnego skutecznie zabiegał o utworzenie w Chojnicach Chojnickiego Towarzystwa Kultury, którego został pierwszym prezesem. Był również współzałożycielem Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego.

Jan Albin Makowski należał do wielu organizacji i stowarzyszeń w mieście. W każdym z nich był wybitnym działaczem, każde z nich wspierał swoją wiedzą i siłą.

Inną jego pasją była turystyka, działacz PTTK, miłośnik miasta i regionu sam oprowadzał wycieczki, był doskonałym przewodnikiem potrafiącym wygłaszać informacje o Chojnicach i Kaszubach nie tylko w języku polskim, ale także w językach zachodnich i jako jeden z niewielu w tym mieście — w języku esperanto.

Jako działacz Towarzystwa Wiedzy Powszechnej nie tylko był propagatorem wiedzy ale sam wiele pisał na tematy regionalne, historyczne, zbieractwa.

Główną bowiem pasją Albina Makowskiego było zbieractwo, kolekcjonerstwo.

Trudno dzisiaj ocenić co było pierwotne, a co wtórne. Należy jednak przypuszczać, że pierwotnie celem samym w sobie było zbieractwo tych wszystkich pamiątek kultury materialnej, które mogły ulec zatraceniu, a które on starał się zachować dla potomnych. Dopiero później z czystego kolekcjonerstwa zaczął wylinać się cel — dwojaki zresztą — zachowanie pamiątek regionalnych dla prowadzenia pracy badawczej oraz szczególne zainteresowanie Albina Makowskiego — kolekcja „troistyczna”, jedna z wielu w kraju i Europie.

Był także bibliofilem. Jego zbiór książek i archiwalii zawiera wiele „białych kruków”. Starodruki z 1560 roku, Kronika fary chojnickiej z 1738 roku, Kronika klasztoru w Zamarciu z 1747 roku czy Historia Prus Książęcych z 1722 roku to cenne dzieła nie tylko dla zbieraczy, ale i historyków. Księgozbiór ten, w połączeniu z księgozbiorem Muzeum

Historyczno-Etnograficznego w Chojnicach, stanowi jedną z niewielu na Pomorzu książnicę dostępną dla szerokiego rzesz historyków, naukowców, studentów. Znajdą w nim bogaty materiał z zakresu historii, archeologii, etnografii, kultury i sztuki regionu, numizmatyki, medalierstwa etc. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że bogata kolekcja i księgozbiór Albina Makowskiego za jego pracowitego życia była zawsze otwarta dla społeczeństwa. Z radością wielką i wielką życzliwością przyjmował każdego w swoim mieszkaniu, gdzie turecki kindżał sąsiadował z bagnetem II wojny światowej, a na półce zgodnie stały starodruki i najnowsze wydanie współczesne. Nic więc dziwnego, że całość swojej kolekcji, dorobek całego swojego życia postanowił przekazać miastu, w którym przeżył ponad 60 lat, miastu — które po śmierci ukoronowało Go pogrzebem w Alei Zasłużonych Cmentarza Komunalnego.

Zbiory Albina Jana Makowskiego wzbogaciły Muzeum Historyczno-Etnograficzne, które zgodnie z życzeniem ofiarodawcy urządziło w jego mieszkaniu Oddział im. Albina Makowskiego. Przy nim Muzeum powołało też do życia I w Chojnicach Towarzystwo Naukowe (filie Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego). Ekspozycyjna i uprzywilejowana tam w stanie prawie nienaruszonej kolekcja świadczy o jego rozległych zainteresowaniach, o oddaniu sprawom miasta i regionu, o zaangażowaniu i ofiarności.

Wanda Tyborska

TOWARZYSTWO NAUKOWE

8 września 1987 r. odbyło się pierwsze założycielskie posiedzenie Towarzystwa Naukowego w Chojnicach, będącego sekcją Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego. Głównym inicjatorem powstania Towarzystwa było Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach. Honorowym gościem był dyrektor BTN dr Jerzy Wojciak. Całość posiedzenia prowadziła mgr Wanda Tyborska, dyrektor Muzeum w Chojnicach. Zwróciła uwagę na celowość spotkania w Oddziale Muzeum im. Albina Makowskiego, gdyż „pierwsze założycielskie spotkanie Towarzystwa Naukowego w Chojnicach może się odbyć tylko w miejscu, gdzie żył i działał Albin Makowski, który był żywym propagatorem powołania do życia tego towarzystwa”. W wyniku ustaleń kierownikiem sekcji Towarzystwa została mgr Wanda Tyborska, dyrektor muzeum chojnickiego. Swoją akces do Towarzystwa złożyło kilkudziesięciu działaczy społecznych i kulturalnych Chojnic. Towarzystwo ma być zrzeszeniem społeczno-kulturalno-naukowym ludzi posiadających odpowiednie kwalifikacje naukowe i wolę pracy naukowej dla dobra ogólnego. Integralnie związane będzie z Pomorzem, a szczególnie Ziemią Chojnicką i Chojnicami.

Pierwsze założycielskie posiedzenie Towarzystwa Naukowego w Chojnicach.

Działać będzie przy Muzeum Historyczno-Etnograficznym w Chojnicach. Siedzibą Towarzystwa będzie Oddział Muzeum im. Albina Makowskiego. Towarzystwo będzie zwracać uwagę szczególną na:

- działalność naukową i wydawniczą członków Towarzystwa,
- popularyzację osiągnięć wiedzy o Pomorzu, Kaszubach i Chojnicach,
- badania, zwłaszcza regionalne,
- gromadzenie materiałów naukowych o Pomorzu, Kaszubach i Chojnicach,
- podnoszenie kultury naukowej naszego społeczeństwa,
- organizowanie życia naukowego wśród społeczeństwa.

Towarzystwo szczególną troską otaczać będzie rozwój kultury w regionie chojnickim, integrując zamierzenia i wysiłki społeczno-kulturalnych towarzystw regionalnych. Swą działalnością utrwałać będzie pamięć ludzi i zdarzeń związanych z dziejami Chojnic, Pomorza i rozwojem Ziemi Chojnickiej. Będzie krzewić w kraju wiedzę o Chojnicach i regionie, jego historię, współczesność i przyszłość. Bazę naukową stanowić będzie Biblioteka Muzeum w Chojnicach.

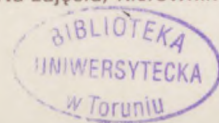
BIBLIOTEKA MUZEALNA

Biblioteka muzealna istnieje od 1962 r. Ze skromnego księgozbioru podręcznego rozrosła się obecnie do 9088 woluminów książek i 897 woluminów czasopism. Biblioteka gromadzi literaturę ogólną informacyjną oraz specjalistyczną związaną ściśle z kierunkami kolekcji muzealnej. Gromadzone są więc głównie wydawnictwa źródłowe z następujących dziedzin: historia, etnografia, historia sztuki i archeologia. W ramach takich działów, jak historia, etnografia szczególną uwagę zwraca się na grupę wydawnictw dotyczących Pomorza. Szczególnie zaś starannie gromadzona jest ta część księgozbioru, która jest treściowo związana z Chojnicami lub też w Chojnicach została wydana.

Uzupełnianie księgozbioru odbywa się poprzez ciągłą penetrację bieżącej produkcji wydawniczej, zakupy w księgarniach specjalistycznych oraz systematyczne przeglądanie ofert antykwariatów naukowych całego kraju. Biblioteka przyjmuje także oferty od prywatnych właścicieli poszukiwanych książek i dokonuje zakupu poprzez Komisję Zakupu Książek. Z tego źródła pochodzi wiele cennych dla Muzeum publikacji, niemożliwych do zdobycia na rynku księgarskim.

Na zdjęciu: Kierownik Biblioteki Muzeum Anna Czapczyk w jej wnętrzu.

W czytelni bibliotecznej urządzone są małe wystawy autorskie rysunku, grafiki i malarstwa. Swoje prace prezentowali już: Bronisław Duda z Chojnic (wycinanka ludowa), Jan Sabiniarz z Chojnic (rysunek i akwarela), Zofia Nałęcz-Jawecka z Wdzydz Tucholskich (grafika) i Ryszard Nałęcz-Jawecki z Wdzydz Tucholskich (rysunek).

Czytelnia

WYDAWNICTWA

- 1974 r. — Janusz Trzebiatowski. Wystawa plakatu. (katalog)
- 1975 r. — Janusz Jutrzenka-Trzebiatowski. Wystawa malarstwa. (katalog)
- Malarstwo Otylii Meyer. (składanka)
- plakat w dwu wersjach do wystawy malarstwa Janusza Jutrzenki-Trzebiatowskiego
- 1976 r. — Muzeum Regionalne w Chojnicach. (informator)
- Malarstwo Otylii Meyer. (katalog)
- ulotka o Muzeum
- plakat do wystawy malarstwa O. Meyer
- plakat do wystawy akwarel K. Lemańczyka
- 1977 r. — Rozwój osadnictwa pradziejowego na Ziemi Chojnickiej. (informator)
- Rzeźba ludowa Włodzimierza Ostoi-Lniskiego z Czerska. (reklamówka)
- Motywy kaszubskie na wyrobach Zakładów Porcelany Stołowej Lubiana. (reklamówka)
- plakat dotyczący konkursu „Moje miasto i ja” na wspomnienie o Chojnicach
- 1978 r. — Zabytki Chojnic. Album F. Pabicha.
- Pokonkursowa wystawa twórczości ludowej regionu Kaszub. (informator)
- Chojnickie pomniki. (informator)
- reklamówka o działalności Muzeum
- 1979 r. — ekslibris księgozbioru muzealnego
- 1980 r. — Zabytki Chojnic. Cz. II. Album F. Pabicha.
- ulotki z wynikami konkursu na twórczość ludową
- 1981 r. — Malarstwo i grafika Jana Duraja. (składanka)
- 1982 r. — 50-lecie pracy twórczej Anny Główczewskiej. (informator)
- 75-lecie urodzin Anny Kantrzonkovej z Brus. (informator)
- Malarstwo Janusza Trzebiatowskiego. (katalog)
- plakat Jubileusz 50-lecia Muzeum.
- 1983 r. — 70-lecie urodzin rzeźbiarza ludowego z Czerska Franciszka Menczykowskiego. (informator)
- „Tatry” Janusza Trzebiatowskiego. (katalog)
- 65-lecie urodzin Klary Szwedowskiej. (informator)
- Malarstwo Józefa Wróblewskiego z Raciąża. (informator)
- 1984 r. — Muzealna Galeria Sztuki Polskiej. (katalog)
- „Notacje” A. Pollo. (informator)
- „40-lecie działalności twórczej Bronisławy Bajgot hafciarki ludowej”. (informator)
- Plakat — Muzealna Galeria Sztuki Polskiej
- plakat — „Notacje” Andrzeja Pollo
- plakat — Formowanie się państwowości na Pomorzu Wschodnim.
- 1985 r. — Konie w twórczości Kazimierza Lemańczyka. (informator)
- Malarstwo Zenona Korzytowskiego. (informator)

- Łowiectwo w zbiorach Stanisława Nowaka. (informator)
- Malarstwo Wincentego Karpowicza. (informator)
- afisz z programem imprez „Dni Folkloru w Chojnicach”.
- afisz z programem „Dnia otwartego Muzeum”.
- ekslibris księgozbioru A. Makowskiego
- 1986 r. — „Baszta”
- „Zabytki Chojnic F. Pabicha” album
- plakat z okazji Turnieju Miast Chojnice — Dzierżoniów
- 1987 r. — XII Konkurs Współczesnej Sztuki Ludowej Kaszub. (informator)
- Malarstwo „Teodora Gulgowska 1860—1951”. (katalog)
- Łucja Warpińska „Impresje morskie i pomorskie” (składanka)
- „Mały leksykon chojnicki” F. Pabicha.
- „Baszta” Nr 2.
- afisz z programem „Dnia Otwartego w Muzeum”.
- Oddział Budownictwa Regionalnego w Silnie. (informator)
- Malarstwo Zofii Nałęcz-Jaweckiej. (informator)
- Malarstwo Ryszarda Nałęcz-Jaweckiego. (informator)
- Zonaja, Najary — rysunek i malarstwo. (dwie składanki)
- Galeria Sztuki Polskiej '84 (katalog złożony do druku)

Publikacje prasowe o Muzeum

1. Rydzkowski Julian: Muzeum Regionalne w Chojnicach. — Zeszyty Chojnickie nr 1, 1964 r., s. 78—81.
2. (OS): Plakaty Janusza Trzebiatowskiego. — Gazeta Pomorska 1975.09.21.
3. (O): Wystawa-muzyka-przeźrocza. Dni Kultury Radzieckiej. — Gazeta Pomorska 1975.04.22.
4. (ab): Współpraca Muzeum Regionalnego z chojnickim „Mostostalem”. — Ilustrowany Kurier Polski 1976.04.30.
5. (ABRAM): Wielki festyn w Chojnicach. — Dziennik Wieczorny 1976 nr 134.
6. (ABRAM): Lipcowy festyn w Chojnicach. — Ilustrowany Kurier Polski 1976 nr 144.
7. (ABRAM): Wystawa malarstwa Otylii Meyer w chojnickim muzeum. — Ilustrowany Kurier Polski 1976.
8. Myszk Stefan: Kultura i sztuka w okresie II Rzeczypospolitej. — Zeszyty Chojnickie 1978 nr 9 s. 100—102.
9. Tyborska Wanda: Muzeum Regionalne-rzeczywistość i perspektywy. — Bazuny nr 2 1979 s. 9—10.
10. (ZBYCH): W Muzeum Regionalnym w Chojnicach. — Dziennik Wieczorny 1979 nr 133(5950).
11. Ostrowski Kazimierz: Odrestaurowany Dom Szewski. — Gazeta Pomorska 1979 nr 169(9529).
12. Ostrowski Kazimierz: W Muzeum Regionalnym. — Gazeta Pomorska 1979 nr 173(9533).
13. Ostrowski Kazimierz: Chojnice. Kronika kulturalna. — Gazeta Pomorska 1979 nr 184(9544).
14. Konserwacja chojnickich zabytków. — Ilustrowany Kurier Polski 1979 nr 184 (10.601).
15. Kalejdoskop kulturalny. — Ilustrowany Kurier Polski 1979 nr 191(10.608)
16. Wystawa „Krojanty 1939”. — Gazeta Pomorska 1979 nr 200(9560).
17. Ostrowski Kazimierz: Gobeliny. — Gazeta Pomorska 1979 nr 202(9562).
18. I Długosz byłby rad... — Gazeta Pomorska 1980 nr 6(9658).
19. Ostrowski Kazimierz: W Muzeum Regionalnym — rzeźba ludowa. — Gazeta Pomorska 1980 nr 17(9669).
20. Ostrowski Kazimierz: Nie tylko etnografia. — Gazeta Pomorska 1980 nr 52(9704).
21. W. T.: Rzeźba H. Świerczka. — Ilustrowany Kurier Polski 1980 nr 66(10.764).
22. Ostrowski Kazimierz: W Muzeum — porcelana kaszubska. — Gazeta Pomorska 1980 nr 99(9751).
23. Chojnickie zabytki w dawnej krasie. — Dziennik Wieczorny 1980 nr 120 (6227).
24. Gazeta Pomorska. 1980 nr 127(9779).
25. Ostrowski Kazimierz: Konkurs twórczości ludowej. — Gazeta Pomorska 1980 nr 135(9787).
26. Chojnickie zabytki w dawnej krasie. — Ilustrowany Kurier Polski 1980 nr 137 (10.835).

27. Ostrowski Kazimierz: Bogactwo sztuki ludowej. — Gazeta Pomorska 1980 nr 207(9868).
28. R: Dni Chojnic. — Ilustrowany Kurier Polski 1980 nr 207(10.905).
29. (S. K.): Najlepsi twórcy ludowi. — Ilustrowany Kurier Polski 1980 nr 209(10.907).
30. Dni Chojnic. — Gazeta Pomorska 1980 nr 209(9860).
31. Ostrowski Kazimierz: Prezentacja dorobku i trwale efekty. — Gazeta Pomorska 1980 nr 212(9863).
32. Stromski Zbigniew: Rozstrzygnięcie konkursu. — Bazuny nr 4 s. 29.
33. Malarstwo Jana Duraja: — Ilustrowany Kurier Polski 1981 nr 12(10990).
34. Ostrowski Kazimierz: Chojnice w rocznicę wyzwolenia. — Gazeta Pomorska 1981 nr 30(9963).
35. Ostrowski Kazimierz: Hafty, które budzą podziw. — Gazeta Pomorska 1981 nr 45(9978).
36. Ostrowski Kazimierz: Renesans ludowej sztuki. — Gazeta Pomorska 1981 nr 118(10051).
37. K. B.: Dzieło kaszubskich hafciarek. — Gazeta Pomorska 1981 nr 134(10067).
38. Ostrowski Kazimierz: 5 minut rozmowy (wywiad z kierownik Muzeum Regionalnego w Chojnicach Wandą Tyborską). — Gazeta Pomorska 1981 nr 151(10084).
39. Tyborska Wanda: Kaszuby w grafice. — Ilustrowany Kurier Polski 1981 nr 214(11.192).
40. Ostrowski Kazimierz: Interpretacje kaszubskie. — Gazeta Pomorska 1981 nr 220(10153).
41. Ostrowski Kazimierz: Kronika kulturalna. — Gazeta Pomorska 1981 nr 228(10161).
42. Ostrowski Kazimierz: Konkurs Twórczości Ludowej. — Bazuny 1981 nr 5 s. 31
43. Ostrowski Kazimierz: Kaszuby w malarstwie Łucji Warpińskiej. — Bazuny 1981 nr 6 s. 18—19.
44. Ostrowski Kazimierz: Muzeum Regionalne zaprasza. — Gazeta Pomorska 1982 nr 11(10202).
45. (MANN): Pół wieku Muzeum Regionalnego. — Ilustrowany Kurier Polski 1982 nr 10(11232).
46. Poplenerowa wystawa. — Gazeta Pomorska 1982 nr 38(10229).
47. 50 lat Muzeum Regionalnego w Chojnicach. — Dziennik Wieczorny 1982 nr 31(6660).
48. Ostrowski Kazimierz: Pedagog i twórca. — Gazeta Pomorska 1982 nr 47 (10.238).
49. (MOB): 50 lat Muzeum Regionalnego w Chojnicach. — Słowo Powszechne 1982 nr 28(10.761).
50. Ostrowski Kazimierz: W Bramie Człuchowskiej. — Gazeta Pomorska 1982 nr 88(10279).
51. Ostrowski Kazimierz: W najbliższą niedzielę. Festyn folkloru i twórczości. — Gazeta Pomorska 1982 nr 102(10293).
52. Ostrowski Kazimierz: Najlepsi kaszubscy twórcy ludowi. Bogaty plon konkursu. — Gazeta Pomorska 1982 nr 118(10309).
53. (PAP): 50-lecie muzeum w Chojnicach. — Dziennik Ludowy 1982 nr 188 (7790).

54. Ostrowski Kazimierz: Muzeum w starej bramie obchodzi jubileusz. — Gazeta Pomorska 1982 nr 166(10357).
55. Ostrowski Kazimierz: Nasza recenzja. Dobre malarstwo uświetnia jubileusz Muzeum Regionalnego. — Gazeta Pomorska 1982 nr 174(10365).
56. DJ: Pół wieku Muzeum Regionalnego w Chojnicach. — Ilustrowany Kurier Polski nr 151(11373) 1982.
57. Ostrowski Kazimierz: Duch starych murów. Pół wieku Muzeum w Chojnicach. — Gazeta Pomorska 1982 nr 178(10369).
58. Ostrowski Kazimierz: 50 lat w służbie kultury. — Gazeta Pomorska 1982 nr 181(10372).
59. Z okazji jubileuszu chojnickiego muzeum. — Ilustrowany Kurier Polski 1982 nr 171(11393).
60. Lesławski Jerzy: Wychodzenie z murów. — Fakty 1982 nr 311(848).
61. Ostrowski Kazimierz: W Muzeum Regionalnym. — Gazeta Pomorska 1982 nr 225(10426).
62. Pszczółkowska Helena: Jarmark kaszubski w Chojnicach. — Poradnik Gospodarski 1982 nr 8.
63. Ostrowski Kazimierz: Pejzaż w Kurzej Stopce. — Gazeta Pomorska 1983 nr 22(10.471).
64. Ostrowski Kazimierz: Pejzaż ziemi chojnickiej. — Gazeta Pomorska 1983 nr 32(10481).
65. Tyborska Wanda: Uznanie dla twórczości folklorystycznej. — Poradnik Gospodarski 1983 nr 1
66. J.Ś.: Interesujące wystawy w Chojnicach. — Dziennik Wieczorny 1983 nr 49(6939).
67. (S.Ł.): Haft kaszubski na wystawie w Chojnicach. — Ilustrowany Kurier Polski 1983 nr 58(11527).
68. Ostrowski Kazimierz: Haftująca rodzina. — Gazeta Pomorska 1983 nr 61(10510)
69. Ostrowski Kazimierz: Urzeczone kaszubskim haftem. — Gazeta Pomorska 1983 nr 76(10523).
70. Ostrowski Kazimierz: Laureaci konkursu sztuki ludowej. — Gazeta Pomorska 1983 nr 123(10.572).
71. (K-j): „Tatry” w Chojnicach. — Ilustrowany Kurier Polski 1983 nr 138(11.607).
72. Ostrowski Kazimierz: — Gazeta Pomorska 1983 nr 158(10.607).
73. Ostrowski Kazimierz: W chojnickim muzeum. — Gazeta Pomorska 1983 nr 188(10.637).
74. Baszkowski Andrzej: Czy tylko skansen kultury? — Fakty 1983 nr 31(880), s. 11
75. (ch): Powiększają się zbiory Muzeum Regionalnego. — Ilustrowany Kurier Polski 1983 nr 192(11.561).
76. Ostrowski Kazimierz: Wystawa. — Gazeta Pomorska 1983 nr 219(10.667).
77. (s): Ekspozycja łowiecka w Chojnicach. — Ilustrowany Kurier Polski 1983 nr 219(11.698).
78. Krzywicki Andrzej: Krajobraz kulturalny Chojnic. — Gazeta Pomorska 1983 nr 225(10.673).

79. (DJ): Stypendia dla regionalnych twórców. — Ilustrowany Kurier Polski 1983 nr 225(11.694).
80. (SL): Spotkanie twórców ludowych. Jubileusz zasłużonej hafciarki. — Ilustrowany Kurier Polski 1983 nr 229(11.698).
81. Ilustrowany Kurier Polski 1983 nr 236(11.705).
82. Ostrowski Kazimierz: Łowiectwo-sport i hobby. — Gazeta Pomorska 1983 nr 238(10.686).
83. (SK): Wspaniała ekspozycja w „Kurzej Stopce”. — Ilustrowany Kurier Polski 1983 nr 243(11.712).
84. Ostrowski Kazimierz: Chojnickie muzeum zaprasza. — Gazeta Pomorska nr 302 (10.751).
85. Ostrowski Kazimierz: — Gazeta Pomorska 1984 nr 49(10.866). Zabytki przywrócone życiu.
86. Ostrowski Kazimierz: W maju otwarcie galerii sztuki współczesnej. — Gazeta Pomorska 1984 nr 77(10.834).
87. Ostrowski Kazimierz: Misterne dzieła Bronisława Dudy. — Gazeta Pomorska 1984 nr 122(10.879).
88. (K-i): Dni Sztuki w Chojnicach. Galeria z darów wybitnych artystów. — Ilustrowany Kurier Polski 1984 nr 125(11.901).
89. Ostrowski Kazimierz: Hafciarstwo najpopularniejsze. Zakończenie konkursu kaszubskiej sztuki. — Gazeta Pomorska 1984 nr 128(10.884).
90. Karnowski Andrzej: Galeria na czterdziestolecie. — Ilustrowany Kurier Polski 1984 nr 131(11.907).
91. Szumiński Tadeusz: Chojnicka galeria plastyki 40-lecia PRL. — Ilustrowany Kurier Polski 1984 nr 134(11.910).
92. Ostrowski Kazimierz: Galeria w Kurzej Stopie. — Gazeta Pomorska 1984 nr 136 (10.893).
93. Ostrowski Kazimierz: Folklor w mieście. — Gazeta Pomorska 1984 nr 141(10.898).
94. Szumiński Tadeusz: Galeria stu artystów. — Kujawy 1984 nr 27(826).
95. Baszkowski Andrzej: Laureaci Nagrody Kulturalnej „Faktów”. — Fakty 1984 nr 30(930).
96. (K-i): Ilustrowany Kurier Polski. — 1984 nr 280(12.056).
97. (Pa): W chojnickim muzeum. Ekspozycja grafiki i malarstwa. — Ilustrowany Kurier Polski 1984 nr 291(12.067).
98. Ostrowski Kazimierz: Wystawa antycznych zegarów. — Gazeta Pomorska 1984 nr 301(11.058).
99. Ostrowski Kazimierz: Chojnickie muzeum zaprasza. — Gazeta Pomorska 1984 nr 308(11.065).
100. (al): W chojnickim muzeum. Ze zbiorów kolekcjonerów. — Ilustrowany Kurier Polski 1985 nr 2(12.087).
101. Ostrowski Kazimierz: Z dziejów harcerstwa. — Gazeta Pomorska 1985 nr 2(11.068).
102. Ostrowski Kazimierz: Za pół roku otwarcie kolekcji Albina Makowskiego. — Gazeta Pomorska 1985 nr 3(11.069).

103. Ostrowski Kazimierz: Minister Kazimierz Żygulski gościł w Chojnicach i Brusach. — Gazeta Pomorska 1985 nr 44(11.110).
104. (K-i): Malarstwo Z. Korytowskiego. — Ilustrowany Kurier Polski 1985 nr 71 (12.156).
105. Ulindo Maria: Ożywianie historii. — Naszym zdaniem. Serwis informacyjny W.O.I. i K.I. 1985 nr 9(178).
106. Cieleś Piotr: Minister w terenie. — Fakty 1985 nr 10(962) s. 3 i 14.
107. Ostrowski Kazimierz: Wystawa w muzeum. Chojnice w 40-lecie. — Gazeta Pomorska 1985 nr 105(11.171).
108. DSP.: — Gazeta Pomorska 1985 nr 108(11.174).
109. Jarmark kaszubski na X Dni Folkloru w Chojnicach. — Dziennik Wieczorny 1985 nr 100(7.299).
110. Ostrowski Kazimierz: Festiwal folkloru kaszubskiego. — Gazeta Pomorska 1985 nr 120(11.186).
111. Ostrowski Kazimierz: „Deszcz” nagród w konkursie kaszubskiej twórczości ludowej. — Gazeta Pomorska 1985 nr 125(11.191).
112. (AL): Zjazd twórców ludowych w Chojnicach. Rozstrzygnięto konkurs kaszubski. — Ilustrowany Kurier Polski 1985 nr 128(12.213).
113. Ostrowski Kazimierz: Dominują haft i rzeźba. Kaszubskie rękodzieło artystyczne. — Gazeta Pomorska 1985 nr 147(11.213).
114. Siemiatycka Krystyna: Styl Wandy Tyborskiej. — Kobieta i Życie 1985 nr 28(1781).
115. (mz): Chata pamiętająca stare wieki. Fascynująca kolekcja Albina Makowskiego. — Dziennik Wieczorny 1985 nr 139(7.338).
116. Ostrowski Kazimierz: 22 lipca — Dzień Otwarty. Muzeum w Chojnicach tworzy nowe oddziały. — Gazeta Pomorska 1985 nr 166(11.232).
117. (K-i): 22 lipca — „Dzień otwarty” chojnickiego muzeum. — Ilustrowany Kurier Polski 1985 nr 168(12.253).
118. Ostrowski Kazimierz: Chojnice w 40-lecie. — Gazeta Pomorska 1985 nr 180(11.246).
119. Ostrowski Kazimierz: Muzeum w spółdzielczym mieszkaniu. — Gazeta Pomorska 1985 nr 224(11.290).
120. Cieleś Piotr: Minister w terenie. — Fakty 1985 nr 10(962) s. 3 i 14.
121. Ostrowski Kazimierz: Chojnice w 40-lecie PRL. — Gazeta Pomorska 1985 nr 236 (11.302).
122. Lewandowski Adam: Sposób na kulturę. — Ilustrowany Kurier Polski 1985 nr 254 (12.339).
123. Lewandowski Antoni: Kultura kaszubska. — Inspiracje 1985 nr 8(36) s. 6—7.
124. Ostrowski Kazimierz: Malarz rodzinnych stron. — Gazeta Pomorska 1985 nr 276(11.342).
125. Ostrowski Kazimierz: Muzeum zaprasza. — Gazeta Pomorska 1985 nr 296(11.362).
126. Ostrowski Kazimierz: Interesująca wystawa w Bramie Człuchowskiej. — Gazeta Pomorska 1986 nr 2(11.371).
127. (K-i): Starodruki w Bramie Człuchowskiej. — Ilustrowany Kurier Polski 1986 nr 86(12.474).
128. Ostrowski Kazimierz: Wizytówka południowych Kaszub. — Gazeta Pomorska 1986 nr 122(11.491).

129. Ostrowski Kazimierz: Folklor w fosie miejskiej. — *Gazeta Pomorska* 1986 nr 126 (11.495).
130. Jeśli sobota to Jarmark Kaszubski w Chojnicach. — *Dziennik Wieczorny* 1986 nr 103(7.554).
131. (K-i): Jarmark kaszubski. — *Ilustrowany Kurier Polski* 1986 nr 138 (12.526).
132. Ostrowski Kazimierz: Echa pamiętnej imprezy. — *Gazeta Pomorska* 1986 nr 263 (11.632).
133. Ostrowski Kazimierz: Przyroda i architektura. — *Gazeta Pomorska* 1986 nr 272 (11.641).
134. Ostrowski Kazimierz: Muzeum chojnickie zaprasza. Pastele, witraże i akwarele. — *Gazeta Pomorska* 1986 nr 300(11.669).
135. Tyborka Wanda: Testament Albina Jana Makowskiego — *Zeszyty Chojnickie* 1986 nr 13 s. 23—26.
136. Karnowski Andrzej: Czubek góry lodowej. — *Ilustrowany Kurier Polski* 1987 nr 44(12.735).
137. Ostrowski Kazimierz: Misterne dzieła kobiecych rąk. — *Gazeta Pomorska* 1987 nr 54(11.726).
138. (R): Wystawa haftu białego. Chojnickie muzeum dla pań. — *Ilustrowany Kurier Polski* 1987 nr 54(12.745).
139. Ostrowski Kazimierz: W chojnickim muzeum. Pejzaż naszej kultury. — *Gazeta Pomorska* 1987 nr 89(11.761).
140. Ostrowski Kazimierz: Malarstwo Łucji Warpińskiej. — *Gazeta Pomorska* 1987 nr 115(11.787).
141. (K-i): XII Dni Folkloru Kaszubskiego. — *Ilustrowany Kurier Polski* 1987 nr 119 (12.810).
142. Ostrowski Kazimierz: Festiwal folkloru kaszubskiego w Chojnicach. — *Gazeta Pomorska* 1987 nr 124(11.796).
143. Ostrowski Kazimierz: Rewia kaszubskiego folkloru. — *Gazeta Pomorska* 1987 nr 128(11.800).
144. Ostrowski Kazimierz: Wizytówka Kaszub w Silnie. — *Gazeta Pomorska* 1987 nr 212(11.884) s. 9
145. Ostrowski Kazimierz: Oddział BTN w Chojnicach. — *Gazeta Pomorska* 1987 nr 216(11.888) s. 6
146. Ostrowski Kazimierz: Książka do domowej biblioteczki. Chojnice bez tajemnic. — *Gazeta Pomorska* 1987 nr 232(11.904).
147. Ostrowski Kazimierz: Chojnice. Wystawa plastyczna. — *Gazeta Pomorska* 1987 nr 241(11.913).
148. Ostrowski Kazimierz: Wystawa plastyczna. — *Gazeta Pomorska* 1987 nr 243(11.915).
149. Ostrowski Kazimierz: Malarka Kaszub. — *Gazeta Pomorska* 1987 nr 245(11.917).
150. Ostrowski Kazimierz: W chojnickim muzeum. — *Gazeta Pomorska* 1987 nr 249 (11.921).
151. Ostrowski Kazimierz: Malarstwo Ryszarda Nałęcz-Jaweckiego. — *Gazeta Pomorska* 1987 nr 273(11.945).

PRACOWNIA FOTOGRAFICZNA

Pracownia fotograficzna działa w ramach działu techniczno-konserwatorskiego od roku 1975. Prowadzi wszechstronną działalność w zakresie dokumentacji zbiorów muzealnych, imprez organizowanych przez muzeum, a także ważnych imprez i akcji mających miejsce na terenie Chojnic.

Do połowy lat siedemdziesiątych muzeum dysponowało tylko Bramą Człuchowską, która spełniała wielorakie funkcje: ekspozycyjne, magazynowe, administracyjne. Zlokalizowanie pracowni fotograficznej w tym obiekcie było więc nierealne. Możliwe to stało się z chwilą oddania do użytku Baszty Wroniej, w której jedno z pomieszczeń przeznaczono na pracownię. W początkowej fazie ograniczono się do wykonywania dokumentacji fotograficznej zbiorów, jednak rosnąca funkcja chojnickiego muzeum sprawiła, że zakres jej działalności stale się zwiększał.

Obecnie najistotniejszym zadaniem, jakie ma do spełnienia ta pracownia, jest prowadzenie pełnej dokumentacji fotograficznej zbiorów muzealnych, ksiąg inwentarzowych klisz zabytków i katalogu klisz.

Dla celów oświatowych przygotowuje się zestawy barwnych przeźroczy zawierających takie tematy, jak: haft kaszubski, historia Chojnic, zabytki Chojnic, zasługi dla miasta Chojnic a wykorzystywanych jako pomoce dydaktyczne na prelekcjach czy pogadankach. Wykonuje się także barwne przeźrocza przy dokumentowaniu wystaw stałych i czasowych. Rosnąca ranga muzeum sprawiła, że jest ono bardzo często odwiedzane przez liczne oficjalne delegacje krajowe i zagraniczne. Pracownia prowadzi pełną jej dokumentację. Trudno dzisiaj sobie wyobrazić organizowanie imprez i akcji popularyzujących kulturę regionalną, konkursy, jarmarki, w których nie uczestniczyłby pracownik uwieczniający na kliszy fotograficznej te wydarzenia. Wszakże to, co dzieje się dziś za lat kilka świadczyć będzie o pracy muzeum, a także innych placówek kulturalnych Chojnic. Dotyczy to również innych ważnych uroczystości lokalnych i państwowych.

Działalność pracowni fotograficznej zmierza do pozyskania materiałów do zreprodukcji a dotyczących w szczególności unikalnych zdjęć dawnych Chojnic. Da to możliwość porównania dawnych i obecnych Chojnic, a także tych dokumentów, które zaświadczyć mogą o długiej i bogatej historii tego miasta.

Wspólnie z innymi działami przygotowywane są materiały wykorzystywane przy organizowaniu wystaw dotyczących m.in. historii, etnografii Chojnic i regionu Kaszub.

Bogata i zróżnicowana oferta wydawnicza muzeum prawie w całości realizowana jest przy współudziale własnej pracowni, która przygotowuje pełny serwis fotograficzny wykorzystywany często jako materiał propagandowy do prasy.

Tak więc reasumując, posiadamy w swoich zbiorach wiele bezcennych materiałów, które są pomocne i często niezastąpione w naszym działaniu.

128: Odbudowa murów obronnych w latach 60-tych. W tym celu w 1961 roku rozpoczęto prace nad odbudową murów obronnych w celu przystosowania ich do celów mieszkalnych. W 1985 r. Muzeum wykupiło go z rąk prywatnych, a w latach 1986—1987 przygotowało projekt odbudowy z podkreśleniem stylu i dostosowaniem wyglądu zewnętrznego do całości kompleksu obiektów muzealnych. W przyszłości mieścić się będą w nim muzealne pracownie specjalistyczne.

Wydawnictwa Muzeum

DOM NA MURACH

Dom na murach — położony na murach obronnych, w latach 60-tych przystosowany dla celów mieszkalnych. W 1985 r. Muzeum wykupiło go z rąk prywatnych, a w latach 1986—1987 przygotowało projekt odbudowy z podkreśleniem stylu i dostosowania wyglądu zewnętrznego do całości kompleksu obiektów muzealnych. W przyszłości mieścić się będą w nim muzealne pracownie specjalistyczne.

Dom na murach podczas rekonstrukcji — projektował Jan Sabiniarz, buduje Benedykt Żychski.

DOM NA MURACH

Dom na murach — położony na murach obronnych, w latach 80-tych przywrócić
ty dla celów mieszkalnych. W 1988 z Muzeum wykupiono go z ręką prywatną, a w la-
tach 1988—1987 przygotowano projekt odbudowy z podziałem na style i dostawo-
nie wyglądu zewnętrznego do całego kompleksu obiektów muzealnych. W przyszłości
mieszkanie się będą w nim muzealne pracownie specjalistyczne.

Biblioteka Główna UMK

300042457548

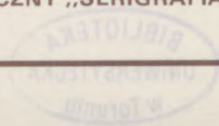
OKŁADKA K. LEMAŃCZYK

OPRACOWANIE GRAFICZNE M. KULA

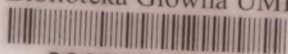
ZDJĘCIA A. BRAMAŃSKI, K. LEMAŃCZYK

DRUK ZAKŁAD POLIGRAFICZNY „SERIGRAFIA” W BYDGOSZCZY tel. 391-864

nr zam. 227/87 1000 P-8

Biblioteka Główna UMK

300042457548

MUZEUM
CHOJNICE